

תגובות

(הגיעו למערכת ולעורך אי-אלו הערות באשר
למאמרים שפורסמו בקובץ ה' של ה"ברקאי". כאן
ניתנים הדברים ותשובת העורך)

בענין מלאכת מכה בפטיש ועוד.

מצאי טורים דמוקפין
כבוד עמיתי הגאון כמוהר"ר שאול ישראלי שליט"א

הגיע לידי "ברקאי" והערה בפי לכל דברי ה תסבוכת ברשימתו של הרב
יהודה שביב לנקב בלול התרנגולין. יעיין נא כת"ר ברמב"ם מהדורתי כרך ג' עמ'
רט"ו הערה לב. ויודיעני דעתו אם ימצא בחון, כי לדעתי כל הלחץ מיותר.
למאמר הרב יעקב אריאל עשבים שצמחו ע"ג החבית, יעיין כת"ר שם עמ'
קנ"ח טור ב' ד"ה ואין דבריו נכונים.
למאמר הרב אלי' שלזינגר - ברוך שפטרני, למה לא הוער שיטת הרמב"ם
בחבורו? יעיין כת"ר מהדורתי הלכות וזשובה עמ' תרכ"ט הע"ב ולא אאריך כי
יש לי עוד הערות, אמנם דלות ושדופות אך הערות הנח.

בכל הכבוד הראוי
יוסף קאפח.

ביה, בחודש הגאולה, תשמ"ט, ירושח"ו
ידידי מכובדי, הגאון, צמ"ס בקי בכל חדרי תורה, חובר חיבורים מחוכם, כש"ת
כמוהר"ר יוסף קאפח שליט"א

שלו' למר ולתורתו

הנני בזה בשלמי תודה על שורותיו והערותיו בקובץ האחרון ברקאי ה', וב"ה
שלא לריק עמלנו, ואין הקובץ מיועד רק "להדר" את ארון הספרים.
אשר להערותיו, אפתח במה דסיים:
א. כב' הדר"ג מתפלל שלא הוער שדעת הרמב"ם כפי הנראה שאין מברכים כלל
על בן שהגיע לכלל מצוות. אף מוצא טעם לפגם, בעצם הברכה בין בשו"מ ובין
בלי שו"מ ומעיר בתוקף במהדורתו שהמברך בשו"מ הרי זו ברכה לבטלה.
ואני עני יוצא קהלות אשכנז, שבו נקוט כדברי הרמ"א, שיש גם המברכים
בשו"מ, אשמש לפה ליוצאים ביד רמ"א. זה דבר שאצ"ל שמשוהוצרך הרמ"א

להביא מה שנהגו ברכה לזו, שהמחבר והוא מרן הבי"י, שהולך בדרך כלל בעקבות הרמב"ם השמיט זאת. אולם איני רואה פגם במנהג זה שהוא במקורו במדרש ב"ר פ' תולדות, כפי שמצוין בנידון. ומאחר וקימ"ל (בר' י"ב) שכל ברכה שאינה בשו"מ אינה ברכה, גם זו ששם ברכה עלי' ודאי הברכה היא בשו"מ. והגר"א בביאורו על השו"ע מביא הדעות, גם זו שמברכים בשו"מ ומסיים "וכן עיקר". ותימא לומר על כגון דא שהיא "ברכה לבטלה" והנה כת"ר שליט"א מעיר לעצם התוכן של הברכה, שאין מקום לברכה "כי עד עתה אין על הבן שום עונש על מעשיו?". אמנם נכון, שעל הבן אין, שאינו בר עונשין, אך אין מזה סתירה שעל האב אכן יש ויש. נוסף על האזהרה "להזהיר גדולים על הקטנים" (יבמות קי"ב), בענין שבת מצינו אזהרה מיוחדת בתורה הכתובה בעשרת הדברות "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך" ובמכילתא דרשו בזה בנך ובתך - אלו הקטנים, וכו' וכו'. וכ"ה שם ברמב"ן. ובס' החינוך (מצ' ל"ב): - - מלאכת בהמתו לא מחייב, אלא שמוזהר עליו בלאו, כמו מלאכת בנו הקטן. ובס' יראים סי' חרכ"ו (קא) מביא המכילתא הנ"ל ומוסיף בו דברים: והיינו דתנן שבת קכ"א: קטן הבא לכבות אין שומעין לו, מפני ששביחתו עליך. ובמס' סנהדרין ג"ה ב: כיון דמזידה היא (הקטנה) תקלה נמי איכא, ורחמנא חס עלה. וזה מכיוון כלפי שאלת הגמרא בס"ד שאין כאן תקלה כדפירש"י: - - והרי היא בכלל שוגג. נמצא שלפי תשובת הגמרא, הר"ז בגדר מזיד, אלא רק "רחמנא חס עלה". אי"כ נאמר אף אנו, באותו נוסח: עלה הוא דחס, על אביה לא חס. ונמצא שהאב נענש על מעשה הבנים, שלא מנעם מזה. ולמה לא תתכן ברכה, בכגון דא, שמעתה ואילך אין על האב האחריות הישירה על מעשי הילדים. וזה, כמובן, נוסף על מה שהביאו האחרונים, שגם אם הקטנים נושאים ונענשים בעוון אבותם, הר"ז בכלל מ"ש כל מי שנענש חברו על ידו וכו'.

ג. כב' הדר"ג קובל על הרב יהודא שביב "וכל דברי התסכוכות ברשימתו", כלשונו. ומפנה למש"כ במהדורתו בנידון. אודה על האמת, עיינתי בדברי כב' הדר"ג בשעתו, עם קבלת הספר, ולא נחה דעתי בביאור הרמב"ם: הרמב"ם כותב בלשונו: העושה נקב בלול של תרנגולים כדי שיכנס להם האור והנה כת"ר כותב בהסבר דבריו שמשו"ה חייב משום "בונה" כדעת רב כי כל מהותו של הלול הוא האור והאור, כי בלא אור יחנקו וכו'.

הדבר אמנם נכון, וזה כולל כמובן גם "הוצאת ההבל" שכן אין אור חדש נכנס אא"כ אור המקולקל יוצא. אך במחכ"ת שליט"א - הרמב"ם לא הזכיר - לא רק הוצאת ההבל, כי גם לא הכנסת האור. ואור ואור אין זה היינו הך (וזכר לזכר "שקופים אטומים"). ולמה סתם הרמב"ם, ולא הוסיף עוד מלה, מה שמהוה עיקר התנאי לחיוב, והיינו שמשמש גם להוצאה. והניח לנו לחיות בטעות עד שנגיע להל' י', בה הוא קובע כתנאי לחייב הפתח שהוא גם במטרה "להוציא"?

יתר על כן, הרי שם בהל' י"ז המדובר על מלאכת מכה בפטיש, שהוא מלאכה בפנ"ע, ואין כל קשר הכרחי בין מלאכת בונה לבין מב"פ. והרי מאד יתכן שבכדי להקרא בשם "פתח" כדי שיהא ע"ז תורת מב"פ אכן נצרך התנאי של מכניס ומוציא, ולא כן הדבר לענין מלאכת בונה, דסגי גם במה שעשוי להכניס גרידא?

עוד כותב כת"ר בהתאם להנ"ל שמש"כ הרמב"ם בפכ"ג שנוקט לול של תרנגולים רק לדוגמא בעלמא, מבלי לומר שהחיוב הוא משום משה בפטיש, ולמה לא נקט דוגמא שלא עשוי' להטעות אותנו, שגם כלול של תרנגולות שייך גם חיוב של מלאכת מב"פ, אם נוסף על מטרת הכנסת האור יש לו גם מטרה נוספת והיא הוצאת ההבל. ושמא זהו האמת! שהרי יתכן שלהוצאת ההבל קיים פתח אחר, כגון שהרצפה של הלול עשויה רשת, ועשיית הנקב היא באמת רק לצורך האור לבד, ואעפ"כ יש בזה משום בונה, כי כתנאי לבנין אין צורך התנאי של עשוי להכניס ולהוציא.

כב' הדר"ג מעיר עוד הערה באשר לענין מאמרו של הרב י. אריאל, וזה ג"כ מצריך עיון, ונסתפק בזה. אומר עוד פעם לכב' הדר"ג י"שר כח, ומאחל חג כשר ושמח וכט"ס.

בידידות ויקר
ש. ישראלי

הרב מאיר בנסוסן
רב בחונג-קונג

בענין רמקול בשבת

א.

לכבוד
המערכת "ברקאי"
שלום וברכה וכט"ס,

בעריכתכם קובץ ה' ראיתי קונטרס ע"י העורך הרב שאול ישראלי שליט"א על ענין שמוש ב"רם קול' לצורך מצוה.

עברתי על כל הקונטרס ותמהתי על שלא מצאתי חילוק אחד לדינא בין כל הנך שהובאו שם, והוא שב"רם קול' הדיבור עצמו מפעיל בשעת יציאתו מפה המדובר וכניסתו לרם קול את תגבורת זרם החשמל, והיה כאשר י"רם הקול יגבר הזרם וכאשר ינמיך הקול יחליש הזרם, וא"כ הוי ממש פעולתו ודיבורו בשבת עצמו.

ומיד בהתחלת קונטרסו כתב כעין זה, וז"ל "קול משנה בדיבורו את המתח החשמלי שבמכשיר, והם שפועלים להעברת הדבור והגברתו". ובקראי זאת אמרתי ראש דברך אמת (תהלים קלח') אבל מסוף דבריו נראה שלא עמדתי על ראשית